

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: *oponent*

Autor/ka práce: Tereza Kozlovská

Název práce: Pronájem dělohy jako nová reprodukční technologie v České republice

Vedoucí práce: Mgr. Ema Hrešanová, Ph.D.

Oponent/tka: Mgr. Tomáš Samec

Navržené hodnocení: výborně - B

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Cíl práce je formulován v úvodu práce a následně je podrobněji rozpracován v metodologické části práce (s 15-16), kde jsou také formulovány výzkumné otázky. Výzkumné otázky jsou srozumitelné a adekvátní výzkumnému tématu a designu výzkumu; problematická je výzkumná otázka č. 2 „Jaká je motivace náhradních matek?“, kdy z metodologického hlediska je problematické definovat motivace náhradních matek – je možné zkoumat, jak o svých motivacích náhradní matky hovoří, jak je konstruuje v rámci rozhovoru s výzkumníci.

Závěry práce odpovídají stanoveným cílům (zmapování praxe náhradního mateřství v ČR, způsoby veřejné komunikace dané praxe, získání autentických informací od informátorek ohledně dané praxe). Autorka by mohla být více ambiciózní, a kromě explorativního výzkumu by se mohla pokusit o závěr, který by přispíval k teoriím v rámci antropologie příbuzenství nebo ještě obecněji v rámci sociologie a/nebo sociální antropologie.

Práce je vhodně strukturována a má formu odborného textu, jednotlivé části na sebe věcně navazují.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Ano, autorka pracuje s literaturou kvalitně a využívá ji nemechanicky; v práci je dostatečné množství cizojazyčné literatury a autorka aspiruje na propojení domácí i mezinárodní diskuze a výzkumu daného tématu. Pozor na některá zavádějící tvrzení a formulace, které naznačují, že tzv. kulturní obrat v sociálních vědách je dílem antropologa Davida Schneidera (s 6); nebo citace obsahující tvrzení, že chudoba a nerovnosti jsou výsledkem epigenetiky (s 9), které je z hlediska sociálních věd zásadně zavádějící (předpokládám, že v daném zdroji je téma možná více vysvětlené).

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Kvalita dat a zdrojů k využitých v analýze je adekvátní bakalářské práci a zvolenému tématu, kde se dá předpokládat obtížný vstup do terénu a získávání informátorů/informátorek. Autorka zvolila specifické metody sběru dat, které poměrně kreativně kombinovala, aby získala odpovědi tzv.

náhradních matek; realizovala rozhovory emailem, na sociálních sítích, zaznamenávala debaty na sociálních sítích a fórech (inspirace metodou netnografie). Metodologická část práce je zpracována velmi jasně a přehledně. Textuální data byla analyzována metodou otevřeného kódování – zde by autorka mohla více rozpracovat proces analýzy a popis kódů a kategorií (například formou tabulky, jako u seznamu informátorek, který je díky tomu přehledný). V analytické části jsou zmíněné až hlavní témata generovaná v průběhu analýzy, což znemožňuje proces analýzy „kontrolovat“ – ve smyslu alespoň v hrubých obrysech jej nahlédnout jako čtenář spolu s autorkou.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Argumenty jsou adekvátní zvoleným cílům práce i výzkumným otázkám (kromě problematické otázky na motivace náhradních matek). Nicméně znovu musím opakovat, že by práci prospělo, kdyby autorka udělala ještě krok navíc a snažila se přispět k širší diskuzi v rámci sociálních věd – ať ukotvením analýzy do určitého teoretického rámce (nabízí se například Erving Goffman a práce o „jevišti“ a „zákulisí“) nebo formulováním, jak práce rozvíjí teorie antropologie příbuzenství (které by se mohly zdát v současnosti nepříliš relevantní, ale práce ukazuje možný opak).

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Ano.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Úroveň odkazového aparátu je dobrá. Jazyk je srozumitelný, jen bych příště autorce doporučil ještě „urovnání“ některých formulací, které jsou neodborné a působí pro čtenáře rušivě. Ze stylistického a gramatického hlediska je text kvalitní (v některých případech není nutné dělat odstavce s pouze jednou/dvěma větami).

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Oceňuji, že se autorka snaží o reflexi svého výzkumu – o reflexi své pozice, problémech při vstupech a pobytu v terénu (a získávání informátorek). Zároveň by v rámci mohla být ještě více reflektována emocionální zátěž plynoucí z procesu odložení/zřeknutí se dítěte – ne/mluvili o tom informátorky? Je možné/správné dané téma v rozhovoru tematizovat? Jak mluvit o emocích? (...)

Autorka si je vědoma omezení plynoucí z výběrového charakteru dat, avšak některé formulace v závěru působí zavádějící dojmem – například „*Oproti praxi náhradního mateřství v zahraničí je česká společnost zatím nepřipravená přijmout tuto praxi a zbavit se předsudků, které se týkají náhradních matek, jejich motivace a funkce.*“ (s 33) – zde autorka má tendenci hovořit o celé české společnosti, byť reflektuje nemožnost zobecnění a omezení plynoucí z charakteru svých dat.

Určité podcenění spatřuji v analytické části práce, kde z mého hlediska je využit jen částečně potenciál k rozvedení některých nejednoznačných a potenciálně kontroverzních témat; jednotlivá zjištění jsou dokumentována citacemi, nicméně by prospělo ukázat do jaké míry panovala ne/shoda mezi informátorkami a také se více kriticky a reflexivně postavit k daným rozhovorům – nebrat je jako čistě autentické výpovědi, ale o specificky konstruované (v rámci výzkumné situace). V tomto ohledu analytická část práce nevyužívá potenciál, který je slibně rozvinut v dobře zpracovaném úvodu, teoretické a metodologické části práce.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

Při obhajobě je možné diskutovat již výše zmíněnou otázku obecnějšího příspěvku práce v rámci (teorie/teorií) sociálních věd (byť je explorativní postup a mapování legitimní).

Dále je možné diskutovat, proč autorka využívá metody netnography (inspirované metodami výzkumu trhu) a ne například digital ethnography; případně jsou dané metody odlišné a v čem?

Kromě toho bych navrhoval diskutovat do jaké míry je možné vnímat rozhovory jako autentické – jaký je tam prvek performance (sehrávání určité identity/role v rámci rozhovoru) a do jaké míry jsou výsledky ovlivněné tím, že autorka mluvila „s těmi úspěšnými [matkami]“? V tomto smyslu je zajímavé především to, jak náhradní matky konstruují argument, že to „nedělají primárně pro peníze“ – udržují si tak určitou tvář (v Goffmanovském smyslu)? Před kým – sami před sebou, před svou rodinou, před výzkumníci?

Celkové hodnocení práce:

Práci hodnotím jako výbornou, ale zároveň jsou v práci určité (většinou výše zmíněné) dílčí nedostatky, které se částečně mohou vyjasnit v průběhu obhajoby a částečně plynou z určitých „neopatrných“ formulací. Práce poskytuje vhled do daného terénu a splňuje tak svou ambici. V tomto smyslu by bylo vhodné a přínosné, pokud by autorka pokračovala ve svém výzkumu a rozvinula jej tak, aby v terénu působila dlouhodobě a skutečně realizovala etnografii náhradního mateřství, protože kontakt s potenciálními informátorkami/informátory je možné vybudovat jen skrze dlouhodobé působení v terénu a budování důvěry. Práce tak ukazuje další výzkumný potenciál a v tom spatřuji její největší přínos.

Datum:

Podpis: